

Urszula Nowicka

Kollokwium habilitacyjne ks. dr. Piotra Ryguły

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 53/3-4, 382-385

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

o. Marek Saj CSSR

KOŁOKWIUM HABILITACYJNE KS. DR. PIOTRA RYGUŁY

Dnia 22 czerwca 2010 r. na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyło się kolokwium habilitacyjne ks. dr Piotra Ryguły, kapłana diecezji katowickiej, adiunkta w Zakładzie Prawa Kanonicznego na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Podstawę przewodu habilitacyjnego stanowiła rozprawa pt. *Wolność religijna w Hiszpanii na tle przemian społeczno-politycznych w latach 1931-1992*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Warszawa 2009, ss. 474. Recenzentami rozprawy byli: ks. prof. KUL dr hab. Piotr Stanisław (KUL), ks. prof. dr hab. Józef Krukowski (UKSW), p. prof. dr hab. Waław Uruszczak (UJ) oraz ks. prof. dr hab. Edward Górecki (PWT Wrocław). Kolokwium habilitacyjnemu przewodniczył Dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW – ks. prof. UKSW dr hab. Józef Wroceński.

„Prawo do wolności religijnej oznacza, że nikt nie może być zmuszany do działania przeciwko własnemu sumieniu ani ograniczany w wyznawaniu swojej religii w sferze prywatnej i publicznej”. Słowa te wypowiedział kard. Julián Herranz, przewodniczący Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych, na konferencji zorganizowanej z okazji 40-lecia soborowej deklaracji o wolności religijnej *Dignitatis Humanae*, w Madrycie w 2006 r. Prawo do wolności religijnej jest w katalogu praw należnych osobie ludzkiej jednym z pierwszych określanych mianem praw człowieka. Jednak nie zawsze i nie w każdym systemie prawnym wolność religijna pojmowana była w jednakowy sposób. W ten nurt wpisuje się także Hiszpania, państwo, w którym na kształt konkretnych norm prawnych w omawianym zakresie istotny wpływ wywarły przemiany społeczno-polityczne.

Rozprawa habilitacyjna ks. dr Piotra Ryguły ujmuje to zagadnienie w konkretnej perspektywie czasowej, wyznaczonej przez trzy istotne dla Hiszpanii okresy ustrojowe, a mianowicie okres II Republiki (1931-1939), tzw. Hiszpanii narodowej (1936-1975) oraz współczesnej monarchii konstytucyjnej. Konsekwencją istnienia wyżej wymienionych jest także występowanie trzech różnych systemów relacji państwo – Kościół, a przeto i pojmowania wolności religijnej, gwarantowanej w wewnątrzpaństwowym ustawodawstwie hiszpańskim. Kluczem do ich zrozumienia jest szeroki kontekst historyczny, pozwalający poznać źródła konfliktu, jaki rozgrywał się w Hiszpanii od

wielu wieków, a który stał się przyczyną kształtującą rzeczywistość społeczno-polityczną kraju. W ten sposób zagadnienie opracowane przez ks. dr Piotra Rygułę stało się bogatym źródłem wiedzy nie tylko prawnej, ale również historycznej, społecznej i socjologicznej.

Rozprawa habilitacyjna ks. dr Piotra Ryguły składa się z: spisu treści (ss. 5-14), wstępu (ss. 15-21), pięciu rozdziałów merytorycznych, z których każdy zakończony jest wnioskami (ss. 23-414), zakończenia (ss. 415-419), bibliografii (ss. 421-448), wykazu skrótów (ss. 449-460) oraz streszczenia w języku hiszpańskim (ss. 461-463) i w języku angielskim (ss. 465-467).

We wstępie dysertacji jej Autor stawia sobie zasadnicze pytanie o czynniki wpływające na kształt regulacji prawnych dotyczących prawa do wolności religijnej oraz możliwości korzystania z niego w życiu jednostek i wspólnot religijnych. W ten sposób tłumaczy kontekst, w jakim podjął się opracowania niniejszego zagadnienia, a mianowicie przemiany społeczno-polityczne w Hiszpanii, znajdujące swe odzwierciedlenie w różnych systemach relacji państwo – Kościół. Pozwoliło to Autorowi na określenie także ram czasowych monografii i wyjaśnienie znaczenia dat zawartych w tytule, tzn. 1931-1992. W relacji z nimi pozostaje określony we wstępie zakres merytoryczny rozprawy, a także wskazane metody, jakimi posłużył się Autor przy realizacji tematu. Istotne jest także wskazanie stanu badań w przedmiotowej dziedzinie, monografia ks. dr Piotra Ryguły jest bowiem pierwszą, nie tylko na rynku polskim, ale także międzynarodowym, traktującą zagadnienie wolności religijnej w Hiszpanii po pierwsze w ujęciu prawno-historycznym, po drugie w tak szeroko określonych ramach czasowych.

Rozdział pierwszy rozprawy, pt. *Tło historyczne wolności religijnej do upadku monarchii w 1931 roku* (ss. 23-69), określa kontekst historyczny relacji państwo – Kościół na Półwyspie Iberyjskim od VI do XIX wieku. Jego treść, choć wykracza poza ramy czasowe tematu opracowania, stanowi podstawę, bez której rzeczywistość społeczno-polityczna Hiszpanii nie mogłaby być właściwie zrozumiana. Autor porusza w nim takie zagadnienia jak rola katolicyzmu w procesie kształtowania się monarchii oraz świadomości narodu hiszpańskiego w kolejnych wiekach jego istnienia, z uwzględnieniem genezy, treści i interpretacji norm określających charakter relacji państwo – Kościół, a także idea „dwóch Hiszpanii” i kwestia antyklerykalizmu w dziewiętnastowiecznej monarchii hiszpańskiej.

Rozdział drugi, zatytułowany *Wolność religijna w okresie II Republiki* (ss. 71-140), podzielony jest na punkty, których treści wyznaczają kolejne wydarzenia polityczne w Hiszpanii. W ten sposób i w ich perspektywie analizie poddane zostało całe republikańskie ustawodawstwo, zmierzające do zmiany w dotychczasowych relacjach państwo – Kościół, polegającej na rozdziale państwa od Kościoła oraz przekształceniu

istniejącego, wyznaniowego charakteru państwa. W ich zakres wchodzi szczegółowe zagadnienia dotyczące statusu Kościoła katolickiego w Hiszpanii, działania odnoszące się do funkcjonowania zakonów i zgromadzeń zakonnych, sekularyzacji cmentarzy, reformy prawa małżeńskiego, edukacji i innych.

W rozdziale trzecim, pt. *Wolność religijna w Hiszpanii od wojny domowej do Soboru Watykańskiego II* (ss. 141-238), Autor skupił swoją uwagę na kwestii wolności religijnej niejako z dwóch różnych perspektyw: z jednej strony dążeń i wysiłków podejmowanych w tym zakresie ze strony Kościoła, i z drugiej – działań prawodawcy państwowego. Kolejne wydarzenia oraz akty prawne (w tym poszczególne umowy konkordatowe tego okresu) interpretowane są z uwzględnieniem szeroko zakreślonego kontekstu historycznego, ukazującego proces powrotu do modelu państwa wyznaniowego, z uprzywilejowaną pozycją Kościoła katolickiego i podporządkowaniem całego życia społecznego i obyczajowego ideom narodowego katolicyzmu. Wydarzeniem „kończącym” rozważania rozdziału trzeciego monografii jest Sobór Watykański II, stanowiący moment przełomowy w podejściu do zagadnienia wolności religijnej w Hiszpanii.

W konsekwencji rozdział czwarty poświęcony został *Wolności religijnej w Hiszpanii od Soboru Watykańskiego II do śmierci generała Franco* (ss. 239-289). Autor analizuje w nim okres głębokich przemian społecznych i politycznych, spowodowanych w dużej mierze doktryną soborową i w tym kontekście interpretuje kolejne, istotne, wewnętrzpaństwowe akty prawne Hiszpanii, takie jak ustawę organiczną państwa z 1967 r., zmodyfikowaną Kartę Praw Hiszpanów oraz pierwszą hiszpańską ustawę o wolności religijnej z 1967 r. W ich ramach porusza zasadnicze zagadnienia dotyczące wolności religijnej tak w wymiarze indywidualnym, jak i wspólnotowym, jak również formy ochrony prawa do wolności religijnej ze strony państwa.

Rozdział piąty – ostatni – zatytułowany został *Wolność religijna w monarchii konstytucyjnej* (ss. 291-414) i podejmuje temat wolności religijnej w okresie od śmierci generała Franco (1975 r.) aż do podpisania umów między rządem a niekatolickimi wyznaniem i religiami w Hiszpanii w 1992 r. Stąd analizie poddane zostały treści przepisów konstytucyjnych, ustawy organicznej o wolności religijnej, pięciu kolejnych umów konkordatowych między państwem a Kościołem katolickim oraz umów między państwem a innymi wyznaniem i religiami.

Zakończenie rozprawy, podzielone na trzy punkty, stanowi zbiór wniosków oraz refleksji związanych z jej problematyką. Całościowa analiza zagadnienia pozwoliła Autorowi na stwierdzenie, iż regulacje prawne dotyczące wolności religijnej w omawianych okresach historycznych stanowione były z konkretnej perspektywy ustrojowej państwa. Kluczem do ich właściwej interpretacji jest – zdaniem ks. dr Piotra Ryguły – „idea „dwóch Hiszpanii”, ukazująca wewnętrzne rozdarcie społeczeństwa między

zwolenników dwóch wizji tego, czym wspólnota polityczna i narodowa była, jest i w przyszłości być powinna”.

Recenzenci rozprawy habilitacyjnej ks. dr Piotra Ryguły zgodnie ocenili, że Autor dobrze i wiernie zrealizował swe zamierzenia badawcze, zwracając uwagę zwłaszcza na szeroką wiedzę Habilitanta, nie tylko prawniczą (z zakresu prawa hiszpańskiego i międzynarodowego), ale również historyczną i socjologiczną. Pozwoliło to Autorowi monografii na doskonale ukazanie przechodzenia w stosunkach pomiędzy państwem i Kościołem w Hiszpanii od idei państwa skrajnie katolickiego do państwa ateistycznego. Wszyscy Recenzenci podkreślili także, że rozprawa habilitacyjna ks. dr Piotra Ryguły, ze względu na swój zakres tematyczny i czasowy, plasuje się jako *novum* nie tylko w skali kraju, ale także w wymiarze międzynarodowym.

Rada Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, biorąc pod uwagę pozytywną ocenę rozprawy habilitacyjnej i całego dorobku naukowego Habilitanta oraz wynik kolokwium habilitacyjnego, podjęła uchwałę w sprawie nadania ks. dr Piotrowi Rygułe stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Urszula Nowicka

DOKTORAT KS. ROBERTA BĄCZKA

Dnia 27 kwietnia 2010 roku na Wydziale Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie odbyła się publiczna obrona pracy doktorskiej Ks. mgr Roberta Bączka, absolwenta wyżej wymienionego Wydziału. Doktorant przedłożył Radzie Wydziału rozprawę pt. *„Recepcja uchwał Soboru Watykańskiego II i Kodeksu Prawa Kanonicznego w prawie partykularnym Kościoła łomżyńskiego”*. Praca doktorska została napisana na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW pod kierunkiem Ks. prof. UKSW dr hab. Józefa Wroceńskiego. Recenzentami rozprawy byli: Ks. prof. KUL dr hab. Stanisław Tymosz z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego im. Jana Pawła II oraz Ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski z Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

Praca Ks. mgr Roberta Bączka składa się ze Spisu treści (s. 2-7); Wstępu (s. 8-17); Wykazu skrótów (s. 18-19); pięciu rozdziałów, które otrzymały następujące brzmienie: Rozdział I: *„Łomżyński Kościół partykularny i jego kanoniczno-społeczne uwarunkowania”* (s. 20-60), Rozdział II: *„Posoborowa odnowa Kościoła łomżyńskiego do promulgacji Kodeksu Prawa Kanonicznego”* (s. 61-142), Rozdział III: *„Wpływ Kodeksu*